

הרב הפרופסור שמואל קליין ז"ל

ביום צאת חוברת זאת לאור נתייחמה משפחת חוקרי ארץ-ישראל, נתייתמנו כולנו.

אור ליום ב', י"ד בניסן ת"ש, נפטר נשיאנו ר' שמואל ב"ר אברהם צבי קליין, איש האשכולות, רב הפעלים וגדול התורה והמדע. בן 53 היה במותו. בשבוע שעבר עדיין עסק בעריכת חוברת זו. לפני שבועיים עדיין ביקר בחפירות בית-שערים, ופתאום נלקח מאתנו ומעבודתו הברוכה.

עד ימיו האחרונים היה שקוע בעבודתו המדעית. בחיבור ספר "הגליל", אחד ממפעלי חייו הגדולים, בכתיבת תוספות ל"ספר הישוב", בעיבוד חומר למחקרים רבים, במילוי תפקידו כפרופסור באוניברסיטה העברית, כנשיא החברה העברית לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה וכחבר פעיל בוועדים שונים.

המנוח התחיל את עבודתו המדעית בחקירת ארץ-ישראל עוד לפני סיום למודיו בבית המדרש לרבנים בברלין ובאוניברסיטה של היידלברג. שני מחקריו הראשונים—אחד בעברית ואחד בגרמנית—יצאו לאור בשנת תרס"ח. לאחר שנה יצא לאור ספרו *Beiträge zur Geographie und Geschichte Galiläas* שעם הדפסתו יצא שמו לתהילה בעולם המדע. באהבתו הרבה לארץ-האבות התמסר בכל לבו לחקירת הארץ, לחקר דברי-ימי-ישראל בארצו ולקביעת מקומותיהם של ישוביה הקדומים.

המנוח הצטיין לא רק בידיעה עמוקה ומקיפה של החומר ובישטחו המדעית המובהקת בלבד, אלא במיוחד במקוריותו המופלאה. בכחביו ידע לזנוג את החומר המפוזר ליצירה סינתטית אחת ולצאת מתוך הגבולות הצרים שהציגו לחקירת ארץ-ישראל חוקרי אומות העולם.

מכתביו המרובים נזכיר כאן רק את החשובים ביותר: מחקרים ארץ-ישראליים (*Palästina-Studien*), ארבעה כרכים, תרפ"ג—תרצ"ה; *Jüdisch-Palästina*; *nisches Corpus Inscriptionum*, 1920; תולדות הישוב היהודי בארץ-ישראל, תרצ"ה; ספר הישוב, כרך א', ספר א', תרצ"ט; ארץ יהודה, ת"ש.

עם ייסוד האוניברסיטה העברית נתמנה לפרופסור ולראש המכון לחקירת ארץ-ישראל. במשרה זו כיהן עד מותו והעמיד תלמידים רבים. המנוח היה בין מיסדי החברה העברית לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה ונשיאה החל משנת תרצ"ב. ביחד עם ה"ה ש. ייבין וד"ר ב. מייזלר ערך את רבעונו "ידיעות" ואת ה"ספריה לידיעת ארץ-ישראל", שבה נתפרסם ספרו "תולדות חקירת ארץ-ישראל". לא מעט מכוחותיו הקדיש להתפתחות שני המוסדות—האוניברסיטה העברית והחברה העברית לחקירת א"י ועתיקותיה.

כמצבת זכרון ראשונה וצנועה תוקדש חוברת "ידיעות" הבאה לאישיותו ולמפעל חייו.

זכרו של ר' שמואל קליין ז"ל לא יישכח לנצח מלב חוקרי ישראל ההולכים בעקבותיו ומלב הישוב שנהנה מפרי מפעליו המדעיים והספרותיים.

יהי זכרו ברוך!

החברה העברית לחקירת א"י ועתיקותיה

הועד המנהל